

Færgevej 1, matrikel nr. 15

Fynshav - ruin bliver til kro

Jydske Tidende 22/6 1975

Den før i tiden meget smukke Færggården i Fynshav har i det meste af to år stået hen som en ruin med nedrevne mure til forargelse for flere Fynshavbeboere. Byggematerialer har i lige så

lang tid ligget stablet op, klar til brug ved førstkommande lejlighed.

Men lejlighed har ikke budt sig, hvilket blandt andet har resulteret i en underskriftsindsamling for at fjerne dette skæmmende førstehåndsindtryk af det naturskønne Als. De nedrevne mure ligger til frit skue for de mange turister og rejsende, der kommer med Fynshavfærgen.

Hans Nielsen, ejer af restaurant Fynshav, købte for to år siden den gamle bygning og tog hermed initiativet til at genopbygge den i den originale stil som kro og spisested. Han blev bevilget et

byggelån på 300.000 kr., men efter den færdige projektering viste det sig, at omkostningerne ville nærme sig millionen. Yderligere lån kunne ikke bevilliges på grund af låneloft, men "skaden" var på det tidspunkt sket ved de første nedrivninger.

Nu ser det dog ud til, at der kommer gang i byggeriet, Den lange og træge vej gennem de forskellige kommunale udvalg er ved at nå vejs ende, og Augustenborg Kommune har samtidig stillet sig meget villig over for projektet.

Færggården ligger, på en 10.000 kvm stor grund, lige ned til stranden og i øvrigt grænsende op til det gamle færgeleje. Mange andre historiske minder knytter sig til stedet, bl. a. går den gamle færgevej lige forbi gården, hvis arkitektur tydeligt har taget hensyn til dette med skæve mure, tilpasset vejens hældning. Alle disse enkeltheder er tænkt opretholdt og for at bibeholde og tydeliggøre historien, er Hans Nielsen meget interesseret i at komme i kontakt med folk, der eventuelt

ligger inde med billeder, tegninger og viden om stedet. Går alt efter planerne, vil Færggården stå klar som kro i bedste gamle bindingsværksstil til 1. april næste år. - Det skal i gang nu, siger Hans Nielsen, det koster penge at have det stående, desuden har Fynshavbeboerne snart krav på at se, at der sker noget i sagen.

Den gamle færggård før nedbrydning

Ny færgekro i gammel stil i Fynshav

Jydske Tidende 8/4 1976

Placeringen lige ud til kysten med udsigt over Lillebælt til de fynske kyster og lige ved Fynshav Færgehavn, som benyttes af mange turister, kan vist ikke være bedre for Fynshav Færgekro.

Efter at have opgivet at restaurere den gamle kro har restauratør Hans Nielsen genopført den i gammel stil med både små vinduer og stråtag. Færgekroen tages i brug den 25. april, men lokalerne vil først være færdigindrettet til den officielle indvielse, der strækker sig over fire dage, nemlig den 23., 24., 25. og 26. juni, hvor indvielsesfesten og en sankthansfest vil blive kædet sammen. Kroen skal drives både som landevejskro og som et sted for familiefester, siger Hans Nielsen.

Der bliver også et par værelser at leje ud. Han er også indehaver af Hotel Fynshav, og det vil i de kommende år blive lejet ud til Mommark Handelskostskole, som her vil afvikle forskellige kurser. Hotellet får derfor nu navnet Fynshav Kursuscenter, men dog kun i 30 uger om året, idet det stadig i sommersæsonen skal bruges til turister.

Den nye færgegård 1976

Forpagtere og arvefæstere af Færgegården ved Fynshav

1. **Jørgen Kromand** er den ældstkendte forpagter af den fyrstelige Færgegård ved Fynshav, hvor han findes som kromand fra **1704 til 1734**. Jørgen Kromand må være identisk med Jørgen Thomsen og Jørgen Pøller, og må som følge heraf være søn af Thomas Pøller fra Skoven (Nuthmarkskov) som blev begravet søndag d. 2 marts 1704.

Ifølge Notmark Kirkebog blev: Jørgen Thomsen af Skoven 1704 på søndag 27. Trinitatis gift med Maren Christens datter. Det er antagelig den Jørgen Kromand, som blev forpagter af nævnte færgegård, thi ved indførelse af deres børns dåb i kirkebogen, kaldes han Jørgen Kromand af Skoven.

Ved deres børns dåbsindførelse i kirkebogen, kaldes han skiftesvis Jørgen Kromand, og Jørgen Pøller.

Deres børn:

- a. Sophia Amalie født 1706, døbt på (Køndel møss dag) d. 2 februar.
- b. Mette Marie født 1708, døbt d. 28 november. Hun blev gift med faderens efterfølger som kromand på færgegården, nemlig Thomas Jessen.
- c. Thomas født 1710, døbt d. 19 januar.
- d. Christen født 1712, døbt d. 20 januar.
- e. Jørgen født 1714, døbt d. 28 januar.
- f. Syndet født 1716, døbt d. 11 marts
- g. Ellen født 1720, døbt d. 28 april
- h. Christian August født 1722, døbt d. 22 marts
- i. Anne Cathrine født 1723, døbt d. 9 maj
- j. Peter født 1724, døbt d. 28 februar
- k. Mette Sophie født 1725, døbt d. 14 januar.

2. Thomas Jessen efterfulgte som kromand her fra 1734 til 1747.

Han har haft færgegården i forpagtning af hertug Christian August af Augustenborg. Thomas Jessen var en søn af Jes Andersen Hollænder fra Nordborg, som 1707 og 1709 findes som hollænder på gården Hartspring. Han døde 1746 på Østerholms mølle - Egebjerggårds mølle - hos datteren Karen, der var gift med mølleren Hans Christensen. En broder til Thomas Jessen var Claus Andersen Hollænder der var hollænder på Hartsring 1744-1748, og siden boede på, den Aichelbergske gård i Nordborg.

I den gamle Skyld - og panteprotokol for Augustenbog og Rumohrsgårds lehn fra 1740 til 1778 (arkivnummer 1487a i Åbenrå) herunder pay 7. den 28. 11 1744 af Thomas Andersen, Wirt bei Fynshaf udstedt en obligation til Jacob Wrang, i Ketting på 251 rdlr. Her kaldes han ligesom broderen Andersen.

Thomas Jessen var gift med formanden på færgegården, Jørgen Kromands datter Mette Marie, født 1708. Thomas Jessen døde 29. 11. 1816 i Fynshav 83 år.

I tiden 1729 - 1743 er der ingen kirkebog bevaret fra Notmark sogn, det har derfor ikke været muligt, at finde deres vielse og alle deres børn. Thomas Jessen og Mette Maries børn:

- a. Jes Thomsen, født 10 august 1734 ved Fynshav
- b. Jørgen Thomsen, født 1737 ved Fynshav
- c. En datter bliver døbt d. 2 februar 1744, navnet mangler i kirkebogen.
- d. Anna Thomsen, døbt 26 september 1745 hun blev holdt over dåben af Claus Andersens datter fra Nordborg, hendes kusine.
- e. Mette Thomsen, døbt 26 november 1747, holdt over dåben af Max Kiesbyes datter fra Ebelgyndet.
- f + g. 1 juni 1749 får de tvillingedøtre, også her, har præsten glemt at indføre deres navne. Den ene af døtrene døde d. 14 august 1749.

Christian Maibøll skriver i "Blade af en alsisk slægts historie" om Jacob Wrang og Ingeborg Peters Datter fra Ketting, Jacob Wrang drev lige som formanden slagteriet, og sammen med Hans Erik- sen, der havde samme håndtering, brændte han også brændevin, som de solgte. Således fik høker Thomas Jessen ved Fynshav sin brændevin hos dem, som hans to sønner Jørgen Thom- sen (senere ejer af gården Hjortspring) og Jes Thomsen (den rige skibsreder i Nordborg) hen- tede. Drengene var undertiden våde og medtagne af kulde, når de skulle hente brændevin. Jacob Wrangs kone Ingeborg, fik så deres tøj tørret og gav dem noget at spise, førend de gik tilbage til hjemmet. Hun anede næppe den gang, at den ene skulle komme til at eje flere tønder guld, og den anden blive proprietær.

Jes Thomsen kom efter sin konfirmation ud at sejle som skibsdreng, hvor han måtte feje dæk, rengøre kahytter og servere, han steg dog ret hurtigt i graderne og sparede en del penge op, således at han allerede i 1756 kunne gifte sig, og han blev gift med sin kusine, Anna Johanne Andersen fra Nordborg. Ifølge Nordborg Kirkebog blev de gift den 4. december og fik døbt en søn allerede den 10 december, så de har åbenbart været hurtige. I modsætning til andre skulle de dog ikke møde til offentlig fremstilling i kirken af den grund, så forbindelserne må have været i orden. Han startede en mindre købmandsforretning i ejendommen Storegade 31 i Nordborg, og fik også et lille skib, hvorpå han hentede varer hjem til forretningen, medens konen passede denne. Det fortælles, at hun var en lille overmåde hvas og skarp kone, der var meget dygtig, men gik tem- melig tarveligt klædt. Det gik nu hurtigt frem for Jes Thomsen, han fik flere skibe, der sejlede over det meste af verden. Hvor mange han har haft vides ikke, Chr. Knudsen skriver 13, mens A. Brors- en nævner 23. Jes Thomsens første kone døde i 1780, og han blev et par år senere gift med en købmandsdatter fra Bedsted, der hed Engel Knudsen, hun havde i flere år været i huset i Tandslet Præstegård hos sin onkel. Hun havde fået en fin opdragelse, og prægede huset på en helt anden måde.

Da han nu havde en betydelig handel, havde han også råd til at have et større hus, hvorfor han nogen tid inden Nordborgs brand købte en del af Nordborg Slot, hvor han flyttede over.

Jørgen Thomsen blev landmand, og blev gift med forvalter Petersens datter Anna på Hjortspring og ved udparcelleringen af gården i 1771 købte de stamparcellen på 73 ha. og familien ejede denne gård indtil år 1900.

Thomas Jessen og Mette Maries børn :

- a. Jes Thomsen født 10. august 1734 ved Fynshav.
- b. Jørgen Thomsen født 1737 - -
- c. Anna Thomsen født 1745, døbt 15. Trini blev holdt over dåben af Claus Hollænders datter på Nordborg, som var søskende barn til faderen.
- d. Mette Thomsen født 1747, døbt søndag 26. Trini. blev holdt over dåben af monsj. Kisbyes datter på øvelgynde.

Som drenge kom de to brødre Jes og Jørgen Thomsen sendtes ofte op til Ketting for at hente brændevin hos gamle Jacob Vrang. Drengen var undertiden våde og medtagne af kulde. Den gamle Ingeborg Petersen, hans kone, fik da deres klæder tørret og gav dem noget at spise, førend de gik tilbage til hjemmet. Hun anede næppe den gang, at den ene af dem i tiden skulde komme til at eje flere tønder guld og at den anden skulde blive proprietær.

Sådan indleder den norske højesteretsadvokat Anthon Busch sine optegnelse om nævnte Jes Thomsens efterkommere. En kopi af et uddrag er mig overladt af en slægtning, trafikinspektør F. Degener, Fælledvej 32.

Fredericia. Nævnte optegnelser findes i Frederiksberg Bibliotek.

Ja, de nævnte drenge har forstået at arbejde sig frem fik velstand.

Jes Thomsen kom efter confirmationen ud at sejle og nedsalle sig som købmand på Nordborg, blev 1756 gift med sit søskendebarn Anna Johanne Andersen, datter af nævnte Claus Andersen på den Aichelbergske gård ved Norborg. Han vedblev at hente varer med eget skib og havde også oplag på Island. Ved sin foretagsomhed arbejdede han sig op og samlede sig stor rigdom og benævntes, den rige Thomsen, med en formue på 300 000 rigsdaler, og havde 13 skibe i søen. Men efter 1801 og især efter at Danmark i 1807 kom i krig med England gik en del af formuen tabt. Ved hans død skal hans formue være gået ned til 129 000 rigsdaler. Blandt Jes Thomsens skippere kan nævnes: Christian Matzen på Druelund ved Norborg. Christian Frost, Jens Krog, Frederik Brorson og Mads Kock, alle Nordborg, og endvidere Jørgen Mintebjerg og Christer Christensen Fynshav.

Jørgen Thomsen blev landmand og blev gift med forvalter Petersens datter på Hjortsprigs datter Anna, og ved udparcelleringen af gården 1771 købte de stamparcellen på 73 ha. og familien ejede denne gård indtil år 1900. Adskillige efterkommere bor endnu her på egnen, blandt disse læge Alexander Thomsen i Augustenborg.

Forpagtere og ejere af færgegården.

Peter Iversen , 1750 - 1784

Ifølge denne købe og arvekontrakt af 25. april 1750 overdrages brugsretten af færgegården som også benævnes færgeanstalten, med de dertil knyttede transport - brænderi og bryggeri samt krohold og høkeri rettigheder. Som det fremgår af Instruksen blev samtidigt overtilsynet med land og vandtransporten overdraget ham medens udførelsen af færgetransporten fortsat blev overladt til det interessentskab som ejede bådene og som havde rettigheder til færgevæsenet. Peter Iversen blev også deltager i dette interessentskab.

Peter Petersen Iversen , 1784 - 1793.

Efter Peter Iversens død (1784), blev arveforpagtningen af færgeanstalten med tilhørende rettigheder overdraget sønnen Peter Petersen Iversen som videreførte denne virksomhed. Han afkøbte de øvrige interessenter deres rettigheder i bådene. I året 1793 gjorde Peter Petersen Iversen opbud, og den 28. februar d.å. bliver hans arverettigheder til færgeanstalten og hans ejendele på auktion overtaget af kådner og grovsmed Andreas Petersen fra Ertebjerg som den højstbydende.

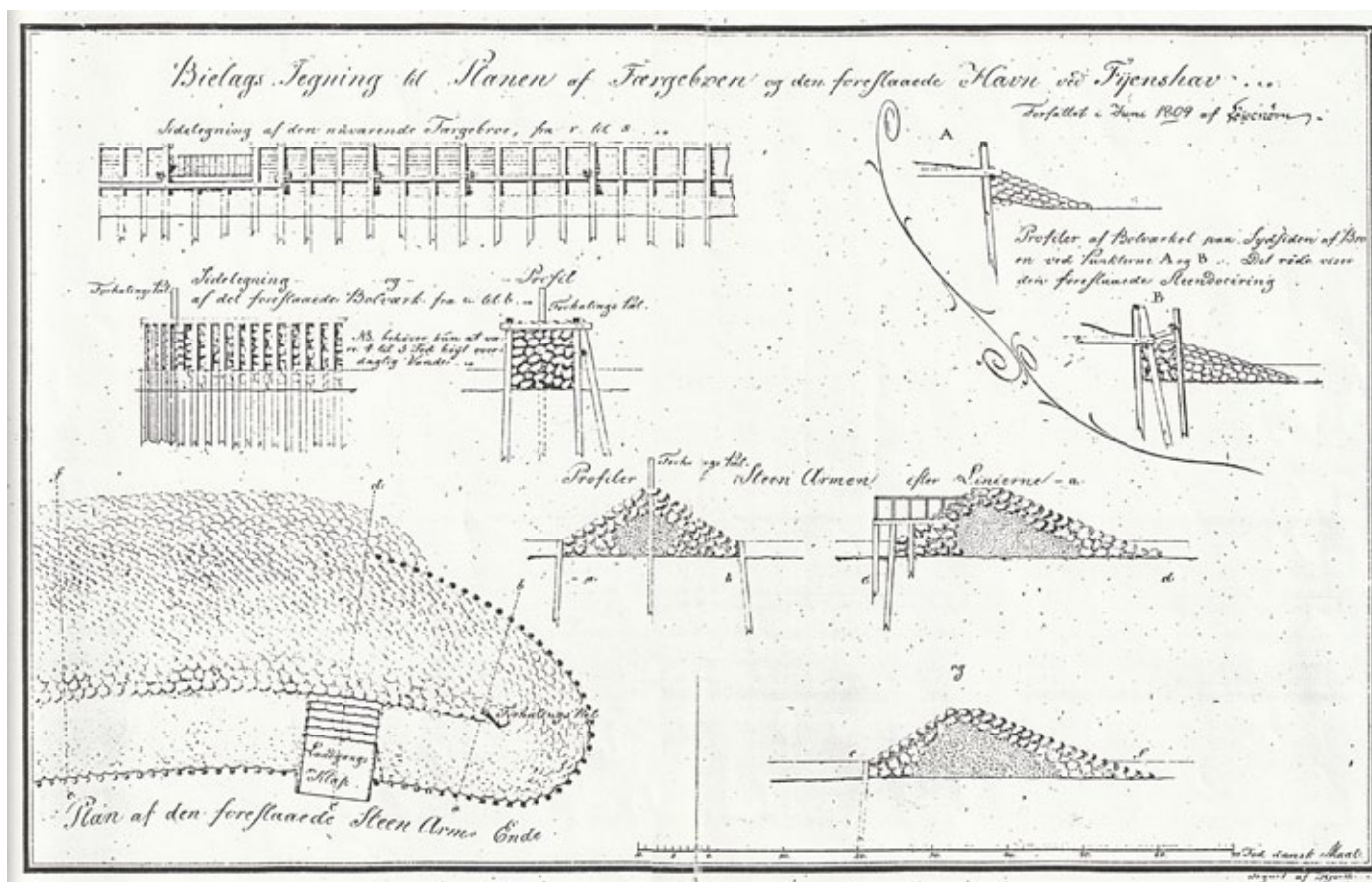
Andreas Petersen Smed, 1793 - 1796.

Andreas Petersen sælger dog ret omgående de tre færgebåde, en stor båd for 80 rdl., en mindre dito for 50 rdl. og en lille båd for 5 rdl. til bondeindste Christian Hansen Foged fra Notmarkskov og hans medinteressenter Claus Aagesen, Chresten Hansen Svin og Jens Petersen Kaalmaj af Notmarkskov. Provenyet på 135 rdl. skal indbetales til Peter Petersen Iversens kreditorer ved hadersfogedkassen. Det fremgår af følgende erklæring som egenhændigt er underskrevet af de betreffende interessenter .

Den 22 October A. 1793.

haver jeg Andreas Petersen Smed fra Fynshav solgt alle mine 3 Baade samt Færgeløbet, fra Alsøe og til Fyn for en Sum af 135 Rixdaller Skriver Et honderet og fem og tredivte Rixdalere i Slesvig Holdstens Corandt myndt til de 4re enteressenter som er Claus Aagesen og Chresten Hansen Notmarkskov og Chresten Hansen Svin og Jens Petersen som vi alle her bekjender og egen hændig underskreven.

I året 1796 i august afholdes taksation over en ny anlægsbro ved Fynshav, 108 alen lang til søes og 12 alen bred. I vinkel med denne anlægges i vandet en 30 alen lang bro og 15 alen bred. Et tilbud fra Hans Momsen og Hans Christian Hansen dateret den 3. september 1796 lyder på 396 rdl. 12 sk. Denne anlægsbro ses på en tegning fra 1809 med forslag til en færgehavnsanlæg.

Skibskaptajn Henning Clausen af Sønderborg. 1796 - 1811.

Andreas Petersen sælger 30. 12. 1796 færgestedet til skibskaptajn Henning Clausen af Sønderborg, som køber for daværende godsherskabet i Augustenborg. Færgerettigheden var allerede solgt 1795 til det nævnte Interesentskab. Overtagelsen af Færgeanstalten skete pr. maj 1797 og betaltes med 2 310 rdl tour. Sælgeren Andreas Petersen beholder sine i Nordborg amt beliggende landsteder Rhumoes og Bokmosedam. I overtagelseskontrakten anføres den bestemmelse, at kådner Peter Rasmussen ved Fynshav vedblivende beholder sin ret til, i nødvendigt tilfælde at have tilladelse til gennemkørsel over gårdspladsen til færgestedet. Hans kådnersted må have ligget indeklemmt ved færgestedet og blev senere flyttet. I året 1802, den 2 marts blev der på anfordring af færgemand Claus Aagesen foretaget syn over vejen til broen som trængte til istandsættelse. Der tilrådes en udskiftning med kådner Peter Rasmussen og denne erklærer sig indforstået med at nedbryde sit kådnersted og flytte det til den gården Øvelgønne tilhørende Overkoppel, og opbygge det der. Som erstatning tilbydes ham byggematerial og 50 rigsdaler for arbejdet. For sine 15 frugttræer på kådnerstedet ydes ham en erstatning på 35 rdl. Vejen bliver sat istand på hertugens foranledning, og hoveripligtige bønder fra Ketting og Notmark sogne bliver beordret til pligtkørsel. Pligten til denne tjeneste står anført i reglementet for den begrensede hoveriydelse, af 1805. Peter Rasmussens nyopbyggede kådnersted i Øvelgønnes Overkoppel er det nu Skibskaptajn Henning Clausen var forpagter af færgeanstalten fra - 1811.

Færggården Fynshav omkring 1925/30

Gården var på købstidspunktet 2,52 ha. Den blev af Peter Hansen købt 5. Januar 1883 af Peter Christensen Schmidts enke, Anne Marie Schmidt, født Johansen. Købesummen var 5000 Mark. Udbetalt 2300 Mark. Restsummen på 2700 Mark blev indløst med obligationer, som forrentedes med 4 p.a.

Senere solgte Peter Hansens enke Cecilie Hansen, født Clausen stedet til sønnen Hans Hansen. Dette skete 3. Maj 1904. Hans Hansen sælger det meste af jorden i den tid, han har ejendommen, således at der ved salg i 1907 kun er et ganske lille stykke jord tilbage til ejendommen. Derefter sælges stedet den 16. Maj 1907 til Skomager Christian Peter Christensen.

Endelig sælges stedet den 12. April 1912 til fisker Thomas Thomsen. Ovennævnte ifg. grundakter fra Notmark ejerlav Bd. 1 blad 28 på landsarkivet i Aabenraa.

Noter vedr. færggård i Fynshav: Aftægtskontrakt til Anne Marie Schmidt ved salg i 1883:

Stk 4. Ferner verpflichtet sich Käufer für sich und Nachfolger in Besitz der Landstelleder Verkäuferin folgener Abnahme Zu liefern und zu leisten:

- a) Als Abnahmewohnung 2 Fach in östlichen Ende der Wohnhauses und ausserdem 1 Fach ebendarselbst als Feuerungsraum welcher alles von Käufer und unterhalten werden muss.
- b) Als Abnahmegarten 100 qm. land südöstlich der Abnahmewohnung und an diese hinangrenzend Käufer hat auf Anfordern der Abnahmefrau die Abnahmegarten zu bearbeiten und zu dörren.
- c. Jährlich der Abnahmefrau geliefert zu Zeit 1 Kubikmeter Buchen Kluchholz und 4000 Torf trocken und frei in der das Holz zu zerkleinert.
In December: 100 Kilogr. Rocken, 75 Kilogr. Gerzte Buchweizengrütze. Zu Weinacten 4 Kilogr. frische Speck und 8 Kilogr. frischen geräuchten Speck, 3 Kilogr. Butter.
Zu Michaels: 100 Kilogr. gute gesunde Esskartoffeln, 4 Kilogr. Butter und 1/2 Kilogr. reine Wolle.
Am 1. April: 3 Kilogr. Butter
Am 24. Juni: 4 Kilogr. Butter.
Im Frühjahr: 1/2 Kilogr. reine Wolle.
- d) Wochentlich: 2 Hühnereier und 2 liter Buttermilch wenn auf der Stelle gebuttert werd.
- e) Taglich von 1. Mai bis 1. Novbr.: 1 Liter neugemolchten Milch und 1. Novbr. bis 1. Mai: Jeden Montag, Mittwoch, Freitag und Sonnabend: 1 Liter neugemolchten Milch.
- f) Den Abnahmefrau hat seinen Zutritt zum Brunnen um Wasser zu hohlen, freier Mitbenützung der Backofen, der Back- und Wascheratsdhafte der Keller.
- g) Käufer ist verpflichtet für den Abnahmefrau zu waschen und ihr in Alter und in Krankheitsfallen mit Aufwartung und Pflege an die Hand zu gehen. Für Sickerheit für den vorgeschriebene Abnahme deren jährlichen Werthcontrahenden auf 100 M. angeben zwar.

Verpfandet Käufer die hierdurch erworbene Landstelle cum pertinentibus mit Bevilligung der protocorlerktion auf seinem demnächstigen Folium in Prioritet gleich hinter der nach § 3 zu protokollierten Obligation über die Restkaufsummen von 2700 DM.

Stk. 5

Verkäuferin verpflichtet sich den Käufer die gekauften Landstelle frei von An-zu und Beisprüchen dritter zu gewörfen. Zur Uhrkunde dessen und unterschrieben Verkäuferin und Käufer eigenhändich diesen Kontracht indem sie bewilligen resp. beantragen das die Urnschreibung auf den Nahmen des Käufers im Schuld und Pfandprokoll und sonstigen Protokollen und Kastaster vorgenommen werden mögen.

Sonderburg d: 16. Dezember 1881. Anne Marie Schmidt Peter Hansen.